

Hans Gebuis

Het massaal vissen van Aalscholvers in de IJsseldelta tijdens slecht zomerweer

Gerrit Gerritsen

Op 22 juni 1996 werd ik om 9u15 compleet verrast door een groep van enkele duizenden vissende Aalscholvers in de IJssel bij Zalk (Ov.). Toen ze na een kwartier door schepen werden verstoord vlogen de vogels stroomopwaarts, in ieder geval tot Zwolle. Tussen 10u00 en 11u00 vertrokken ze daarvandaan in (noord)westelijke richting. Doordat ze in lijnjes wegvlogen waren ze goed te tellen; het ging in totaal om liefst 3500 individuen, een ongewoon groot aantal voor dit gebied. Ik beschouwde de waarneming dan ook als een incident, maar inmiddels zijn er zoveel waarnemingen, dat het al een vertrouwd verschijnsel is geworden bij ruig zomerweer. In eerste instantie dacht ik dat de Aalscholvers afkomstig waren van de kolonie in de Bakkerskooi die op ca. 20 km afstand ligt van het zwaartepunt van de waarnemingen. Die kolonie telde in 1996 echter slechts 1100 paren (Veldkamp 2006). Gezien het aantal van 3500 Aalscholvers is deze herkomst dus niet erg waarschijnlijk. Bovendien klopte de richting waarin de vogels wegvlogen niet, want de Bakkerskooi ligt in NO-richting. Waarschijnlijker was dat de

vogels afkomstig waren uit de Oostvaardersplassen. Dit vermoeden werd bevestigd door Mennobart van Eerden (Rijkswaterstaat/Waterdienst), die meldde dat Aalscholvers bij harde wind problemen hebben om in het Markermeer en IJsselmeer voldoende vis te vangen. Vooral bij noordwestelijke wind, met een maximale strijklengte van de golven, wordt het normale visgebied van de broedvogels uit de Oostvaardersplassen troebel door opwerveling van bodemslib. Voor een oogjager als de Aalscholver vormt dat een groot probleem, waardoor ze moeten uitwijken naar rustiger en minder troebel water, meestal op grotere afstand van de broedkolonie. Na een vergeefs bezoek aan het Markermeer en IJsselmeer gaan de Aalscholvers eerst oostwaarts naar het Ketelmeer. Als ook daar het doorzicht van de waterkolom te slecht wordt trekken ze de IJssel op. De verst waargenomen visstek, de Vecht bij Zwolle, ligt op ruim 50 km van de Oostvaarderplassen. Dergelijk grote afstanden verminderen het aantal voedselvluchten dat de vogels kunnen maken doordat ze meer vliegtijd nodig hebben.

Uit tabel 1 blijkt dat het uitwijken naar de IJsseldelta in maar liefst 8 van de 12 zomers in de periode 1996-2007 is waargenomen. Wel namen in de loop der jaren de aantallen af, doordat de kolonie in de Oostvaardersplassen inmiddels is gehalveerd, van 5550 paren in 1996 tot 2555 paren in 2006 (M. van Eerden). Vanaf 1996 is het broedsucces vaker gering, tot gemiddeld minder dan 1 jong per nest (M. van Eerden). In zomers met dagenlange harde wind (kracht 4-6 Beaufort) hebben de Aalscholvers van de kolonie in de Oostvaardersplassen dus een groot probleem. Door de grote vliegafstanden kunnen de oudervogels onvoldoende voedsel voor de jongen aanleveren en komt het broedsucces sterk onder druk te staan (Platteeuw *et al.* 1995). Meerdere perioden met harde wind in hetzelfde broedseizoen kunnen het succes tot vrijwel nul reduceren. Dit is vermoedelijk één van de redenen dat Aalscholvers zich recent vanuit de grote kolonies in het zuidelijke IJsselmeergebied noordwaarts verplaatsen, met onder andere een grote nieuwe kolonie op het kunstmatige eiland De Kreupel in het IJsselmeer ter hoogte van Medemblik (M. van Eerden). Omdat het IJsselmeer minder snel troebel wordt dan het Markermeer is een kolonie bij het IJsselmeer voor Aalscholvers duidelijk gunstiger gelegen dan een kolonie aan de rand van het Markermeer, dat door een hoger slibgehalte ook bij minder sterke wind al snel te troebel wordt.

DANKWOORD

Ik dank Jan Beverwijk, Jan ter Haar, Ellie Kemper, Henk Puttenstein, Bé Schilder en Yvonne Rabe voor een deel van

Tabel 1. Waarnemingen van grote groepen foeragerende Aalscholvers in de IJsseldelta in de periode 1996-2007. 'Km-hok' geeft de Amersfoortcoördinaten van het kilometerhok aan. *Observations of large flocks of feeding Great Cormorants in the IJsseldelta in 1996-2007.*

Datum Date	Plaats Location	Kilometerhok Coordinate	Aantal Number	Wind Wind
22 juni 1996	IJssel bij Zalk	197-503	3500	NW 5
18 juli 1998	IJssel bij Kampen	193-505	4000	ZW 4
25 juni 2000	Drontermeer	?	4000	NW 4
27 juni 2000	Kampen, Koppelerwaard	194-504	3500	NW 4
29 juni 2000	Kampen, Noorddiep	187-511	3000	NW 4
2 juli 2001	IJssel bij Kampen	193-505	3800	ZW 5
24 juni 2004	IJssel bij Kampen	vlogen NW	1658	ZW 6
juni 2005	IJssel bij Kampen	?	?	?
1 juni 2006	Zwolle, Almeloos Kanaal	204-502	650	NNW 5
1 juni 2006	Vecht bij Zwolle	207-504	650	NNW 5
3 juni 2006	IJssel bij Kampen	vlogen NW	?	NW 4
7 juli 2007	IJssel bij Harculo	203-495	1000	W 5

de waarnemingen. Mennobart van Eerden en Stef van Rijn (Rijkswaterstaat/Waterdienst) worden bedankt voor waardevolle aanvullingen op het concept en Jeroen Postema (Rijkswaterstaat/Waterdienst) voor KNMI-windgegevens van vliegveld Lelystad.

LITERATUUR

Platteeuw M., K. Koffijberg & W. Dubbeldam 1995. Growth of Cormorant *Phalacrocorax carbo* chicks in relation to brood size, age ranking and parental fishing effort. *Ardea* 83: 235-246.

Veldkamp R. 2006. Over de Aalscholvers *Phalacrocorax carbo sinensis* van Wanneperveen. *Vogels in Overijssel* 5:52-73.

Gerrit J. Gerritsen, Veerallee 33, 8019 AD Zwolle; gerritgerritsen@hetnet.nl

Mass fishing in Great Cormorants *Phalacrocorax carbo sinensis* in the lower River IJssel during adverse summer weather

Since 1996, mass-fishing of up to 4000 Great Cormorants has been observed in the IJsseldelta (Province Overijssel) in 8 out of 12 breeding seasons. The birds originate from the large colony at the Oostvaardersplassen, Flevoland (2500-5500 breeding pairs). The largest distance between the colony and the feeding sites in the delta of the River IJssel is 50 km. All observations coincided with strong winds (4-6 Beaufort), mostly from a NNW or NW direction. Under these conditions, fishing at the usual feeding sites at the large lakes IJsselmeer en Markermeer is severely hampered by high water turbidity. Previous research has shown that Cormorant breeding success is strongly affected by such conditions since feeding bouts to less turbid waterbodies take too long to raise young successfully. As a result, birds from the large colonies in the southern part of the IJsselmeer and Markermeer now disperse to smaller colonies in the northern part of the IJsselmeer, where feeding conditions are less affected by adverse weather.